

REFERAT Natur- og Miljøudvalget 2018-2021 d. 25-09-2018

Mødedato Tirsdag d. 25. september 2018 kl. 00:00

Mødested mødelokale 1, Skovløkken 4, Tejn

Indholdsfortegnelse

Fraværende og bemærkninger til dagsordenen.....	3
Valg af næstformand.....	5
Orientering om klagenævnets afgørelse vedrørende læhegn ved Raghammer.....	7
Orientering om status og kommende proces for trafiksikkerhedsplan 2018-2025.....	11
Status for biodiversitetspuljen.....	14
CO2-regnskab og Klimakommune-indberetning.....	17
Indstilling til Danmarks Naturkanon.....	24
Bright Green Island forankring i samarbejdsaftaler med foreninger og kulturinstitutioner.....	28
Frivillighedsstrategi, midtvejsevaluering.....	31
Mødeplan 2019.....	36
Sager til høring i Ældreråd og Handicapråd.....	39
Gensidig orientering.....	41
Lukket.....	43
Lukket.....	44

Punkt 1: Fraværende og bemærkninger til dagsordenen

Åbent punkt

1 Fraværende og bemærkninger til dagsordenen

00.01.00P35-0102

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	1	

Fraværende

Torben Rønne-Larsen

Bemærkninger til dagsordenen

Punkt 2: Valg af næstformand

Åbent punkt

2 Valg af næstformand

00.01.00A30-0068

Behandling

Natur- og Miljøudvalget

Mødedato

25-09-2018

Åbent punkt

2

Lukket punkt

Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget beslutter

Resumé

-

Indstilling og beslutning

Valg af næstformand til at fungere ved formandens forfald.

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

Else Merete Knoop vælges som næstformand.

Sagsfremstilling

Nuværende næstformand udtræder af kommunalbestyrelsen, og der skal være valg af næstformand. Næstformandens funktion er at fungere ved formandens forfald.

Valget ledes af formanden.

Økonomiske konsekvenser

-

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

-

Punkt 3: Orientering om klagenævnets afgørelse vedrørende læhegn ved Raghhammer

Bilag

Afgørelse

Åbent punkt

3 Orientering om klagenævnets afgørelse vedrørende læhegn ved Raghhammer

01.05.10K02-0011

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	3	

Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget orienteres

Resumé

Miljø- og Fødevareklagenævnet har stadfæstet Bornholms Regionskommunes afgørelse af 13. juli 2016 om dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinjen til plantning af læhegn på det militære øvelsesterræn ved Raghhammer i Pedersker.

Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller:

- at orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

Orienteringen taget til efterretning.

Sagsfremstilling

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse søgte i juni 2016 om lovliggørende dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinjen til at bevare dele af to læhegn, som var plantet indenfor 100 meter fra en fredet gravhøj på Raghhammer Skydeterræn.

Læhegnene udgør en del af flere læhegn, der er plantet på arealet.

Af ansøgningen fremgår bl.a. at et 170 meter langt læhegn, som var plantet langs Søndre Landevej uden for fortidsmindebeskyttelseslinjen, vil blive fjernet for at sikre indsynet til gravhøjen fra vejen. Endvidere ville de dele af læhegnene, nærmest gravhøjen, blive fjernet, så der ikke vil være beplantning nærmere end 20 meter fra højen.

Bornholms Regionskommune gav i juli 2016 dispensation til det ansøgte, på vilkår, at der inden for gravhøjens beskyttelseslinje ikke dyrkes majs, at læhegnene fjernes, når de ikke længere er nødvendige og at gravhøjen fremover plejes så den bliver mere synlig i landskabet. Kommunen vurderede, at det ansøgte er af væsentlig samfundsmæssig betydning i forhold til at kunne skabe de nødvendige uddannelses- og øvelsesmæssige forhold for Forsvaret.

Kommunen var i forbindelse med sagen i dialog med Forsvaret og Bornholms Museum om denne løsning, som vurderedes at være et hensigtsmæssigt kompromis, hvor fortidsmindets synlighed i landskabet varetages bedst muligt fremover, samtidig med at Forsvaret kan benytte øvelsesarealet på en hensigtsmæssig måde i forhold til deres krav til uddannelse af soldater.

Kommunen har navnlig lagt vægt på, at hegn langs landevejen, som ligger uden for fortidsmindebeskyttelseslinjen, nedlægges for at skabe indsyn til gravhøjen, og at Forsvaret er indstillet på at ville pleje højen fremover, så den fremstår tydeligere i terrænet.

Afgørelsen blev efterfølgende påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af Slots- og Kulturstyrelsen og Foreningen Bornholm.

Slots- og Kulturstyrelsen anførte, at læhegnene vil hindre ind- og udsyn til og fra gravhøjen, og at der ikke er taget højde for gravhøjens landskabelige betydning.

Foreningen Bornholm anførte, at læhegnene vil få karakter af skov og dermed ændre området væsentligt samt hindre indsynet til gravhøjen fra landevejen.

Lovgrundlag

Efter naturbeskyttelseslovens § 18, stk. 1, må der ikke foretages ændring i tilstanden af arealer inden for 100 meter fra fredede fortidsminder (fortidsminde-beskyttelseslinjen). Der må ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende.

Formålet med fortidsmindebeskyttelseslinjen er at sikre fortidsmindernes værdi som landskabslementer. Både den generelle betydning af fortidsminderne i landskabsbilledet og indsyn til og udsyn fra fortidsminderne skal sikres med bestemmelsen. Samtidig skal de arkæologiske lag i området omkring fortidsminderne sikres.

Kommunen kan i særlige tilfælde meddele dispensation fra forbuddet mod tilstandsændringer, jf. naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Klagenævnet oplyser i sin afgørelse at der er foretaget en konkret vurdering af, om formålet med de ansøgte læhegn er så væsentligt, at den generelle beskyttelsesinteresse og hensynet til sikring af de arkæologiske lag bør vige, og en konkret vurdering af det ansøgtes påvirkning af det beskyttede fortidsminde.

Et flertal på seks af Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer finder, at etableringen af læhegnene i den konkrete sag kan anses for at være et sådant særligt tilfælde, at der kan meddeles dispensation.

Flertallet har ved vurderingen lagt vægt på, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte det af ansøger oplyste om læhegnenes betydning for at Forsvaret kan skabe de nødvendige uddannelses- og øvelsesmæssige forhold på øvelsesterrænet, og at etableringen af læhegnene dermed tjener væsentlige samfundsmæssige hensyn.

Det er flertallets opfattelse, at hensynet til at opnå forbedrede uddannelses- og øvelsesfaciliteter for Forsvaret ved etableringen af læhegnene i det konkrete tilfælde kan opveje de landskabelige og naturmæssige hensyn til fortidsmindet.

Et af nævnets medlemmer finder ikke, at det er et særligt tilfælde, der kan begrunde en dispensation, idet hensynet til Forsvaret ikke vejer tungere end hensynene bag fortidsmindebeskyttelseslinjens formål.

Økonomiske konsekvenser

ingen

Supplerende sagsfremstilling og/eller

Administrativ tilføjelse

-

Punkt 4: Orientering om status og kommende proces for trafikikkerhedsplan 2018-2025

Bilag

Trafikkerhedsplan 2018-2025 - Hovedrapport august 2017

Bilag 1 - Høringssvar

Bilag 2 - Samlede projekter

Samlede høringssvar til Trafikkerhedsplan

Høringssvar inden for tidsfristen

Høringssvar uden for tidsfristen

Åbent punkt

4 Orientering om status og kommende proces for trafikikkerhedsplan 2018-2025

05.13.00P15-0003

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	4	

Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget beslutter

Resumé

Kommunalbestyrelsen besluttede på møde den 21. september 2017, at forslaget til en ny Trafikikkerhedsplan blev fremsendt til høring hos politiet, Vejdirektoratet, Ældrerådet, Handicaprådet, borgerforeninger, cyklistforbundet og skolebestyrelserne på Bornholm. Forslaget blev ligeledes lagt på Bornholms Regionskommunes hjemmeside.

Høringsperioden var fra den 25. september til den 1. november 2017.

Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller:

- at orienteringen tages til efterretning,
- at planens Visioner og Mål fastholdes,
- at processen for det videre arbejde godkendes.
- at det tilbydes politiet at deltage i det fremtidige arbejde med forslag til prioritering af indsatsområderne (prioritering af anlægsarbejde mv.), før den endelige politiske behandling,
- at projekterne på statsvejnettet holdes uden for Trafikikkerhedsplanen, men at BRK på de årlige drifts- og myndighedsmøder, gør Vejdirektoratet opmærksom på, at der er stor politisk bevågenhed om projekternes gennemførelse, specielt hvad angår krydset Andersen Nexø Vej/Søndre Landevej,

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

a) orientering modtaget. b) c) d) og e) indstillingen godkendt.

Sagsfremstilling

Generelle bemærkninger

I forbindelse med høringen af forslag til Trafikikkerhedsplan 2018-2015, er der ikke indkommet bemærkninger vedrørende forslagens Visioner og Mål.

Politiet har enkelte bemærkninger til forslagens "Her sætter vi ind" primært, at der skal sættes mere ind over for afmærkning af vejarbejder, og at politiet gerne vil inddrages i forarbejdet til trafikikkerhedsplanen.

Vejdirektoratet bekræfter, at der er igangsat en undersøgelse af Almindings Runddel, da det i 2015 blev udpeget som sort plet. Det understreges at der ikke er afsat midler til selve anlægsarbejdet, og der kan derfor intet sige om, hvorvidt og eventuelt hvornår, der vil blive ændret på forholdene. For så vidt angår de 4 øvrige projekter på statsvejnettet, kan Vejdirektora-

tet ikke tage stilling til projekterne, men oplyser at der for nuværende ikke er aktuelle planer om at igangsætte indledende undersøgelser.

Høringssvar

Der er indkommet 30 høringssvar fra politi, skoler, by- og borgerforeninger og privatpersoner i høringsperioden, og derudover yderligere 5 høringssvar modtaget efter tidsfristens udløb.

De enkelte høringssvar med angivelse af afsender og dokumentnummer i FICS, fordelt på de enkelte lokaliteter, fremgår af Bilag 1 – Høringssvar

Høringssvar i forhold til forslaget om Trafiksikkerhedsplan

I det fremlagte forslag til Trafiksikkerhedsplan er der 45 projekter på det kommunale vejnet, og i de samlede 35 høringssvar er der yderligere 21 nye projekter. I Bilag 2 – Samlede projekter, er der en oversigt over alle de projekter som skal indgå i den samlede prioritering, suppleret med yderligere 7 projekter, som er særligt uheldsbelastede. Projekterne er foreslået inddelt i 4 grupper: Prioritet 1 og 2, Prioritet 3, Mindre Projekter og Projekter der foreslås udtaget af Trafiksikkerhedsplanen

Proces for det videre arbejde

Det er aftalt med politiet at der afholdes et prioriteringsmøde for samtlige projekter. Natur, Miljø og Fritid vil ud fra denne dialog fortage et endeligt forslag til prioritering, som vil blive forelagt Natur- og Miljøudvalget.

Økonomiske konsekvenser

-

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

-

Punkt 5: Status for biodiversitetspuljen

Bilag

Overblikskort

Ansøgninger til Biopulje

Åbent punkt

5 Status for biodiversitetspuljen

01.05.00P20-0009

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	5	

Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget orienteres

Resumé

Natur og Miljø har i løbet af foråret og sommeren via forskellige kanaler informeret offentligheden om ansøgningsmuligheder og rammer for biodiversitetspuljen. Natur og Miljø har efterfølgende modtaget et stort antal ansøgninger til biodiversitetspuljen om oprensning af søer og et mindre antal andre naturgenopretningsprojekter. Der er udvalgt omkring 35 projekter, som forventes at blive gennemført i løbet af efteråret 2018.

Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller:

- At orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

Orientering taget til efterretning.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen har med budget 2018 besluttet at afsætte en årlig pulje på 600.000 kr. i 2017-priser til fremme af biodiversitet. En styrkelse af biodiversiteten vil være med til at fremme kommunalbestyrelsens målsætning på naturområdet, som beskrevet i kommuneplanen.

Natur- og Miljøudvalget besluttede i april 2018, at der skulle bevilges 60.000 kr. til Bornholms Landbrug & Fødevarer til projekt vedr. blomsterstriber og 15.000 kr. til Bornholms Biavlerforening til skolebigård. Herudover blev det besluttet, at Natur og Miljø skulle arbejde videre med at få oprenset damme og søer samt genoprettet andre værdifulde naturområder, og at offentligheden skulle informeres om ansøgningsmuligheder og rammer for puljen. Det blev besluttet, at der årligt overføres 45.000 kr. fra puljen til de administrative udgifter forbundet med administration af gennemførelse af projekter.

Natur og Miljø har forår og sommer 2018 informeret offentligheden om muligheden for at søge om oprensning af søer og genopretning af andre naturområder på følgende måder:

- Nyhed på BRKs hjemmeside
- Annonce i Bornholms Tidende
- Orientering til Bornholms Landbrug & Fødevarer, som lagde annoncen på deres hjemmeside
- Medvirken i nyhederne på TV2-Bornholm

- Orientering til medlemmerne af Grønt Dialogforum med opfordring til at sprede budskabet i deres netværk
- Bogmærker på bibliotekerne

I løbet af sommeren 2018 er der omkring 50 ansøgere, der har henvendt sig i forbindelse med biodiversitetspuljen, og ansøgninger kommer stadigvæk løbende ind. Mange af ansøgerne har flere ansøgninger/projekter på deres ejendom, hvilket løber op i lige under 100 projekter ind til videre. Der er givet afslag til ansøgninger til damme, som vi vurderer ikke trænger til oprensning eller som ligger så overskygget, at ejerne har fået råd om at fjerne træerne før vi evt. kan rense op. Naturlige damme som aldrig har været opgravet og som ofte ligger i skove oprenses heller ikke.

Langt de fleste af ansøgningerne omhandler oprensning af søer. I 90'erne blev der etableret en masse søer rundt omkring på øen med det formål at øge bestanden af især løvfrøer på Bornholm, hvilket lykkedes. Mange af disse løvfrøsøer er nu ved at gro til igen, og det afspejler sig i ansøgningerne. De fleste ansøgninger vedrørende oprensning af søer er nemlig søer etableret i forbindelse med løvfrøprojektet i 90'erne.

Derudover er der også modtaget ansøgninger til etablering af søer, åbning af rørlagte grøfter, etablering af vandløb, etablering af vådområder og enge og forbedring af enge/vådområder fra et naturmæssigt synspunkt.

Natur og Miljø har frem til den 6. august besigtiget alle de områder, der var modtaget ansøgning om på daværende tidspunkt. Ansøgninger modtaget efter denne dato vil i udgangspunktet ikke blive behandlet i år men vil gå videre til næste år.

I første runde er der udvalgt omkring 35 projekter fordelt på 27 ansøgere. De fleste af disse projekter er små til mellemstore søer, der er helt tilgroede og derfor har en ringe naturværdi i deres nuværende tilstand. En mindre del af de udvalgte projekter er etablering af søer, åbning af rørlagte grøfter samt indhegning af en tilgroet græsningsløkke.

Stort set alle søerne er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3, og det kræver en dispensation, før man må rense disse søer op, mens det kræver en landzonetilladelse, før man kan etablere en ny sø. Myndighedsarbejdet med dispensationer og tilladelser er igangsat.

Natur og Miljø har indhentet tilbud fra forskellige entreprenører og vurderet hvilket tilbud, der bedst kan løfte opgaven. Valget er baseret på et økonomisk aspekt og på hvilke maskiner, der bliver stillet til rådighed til opgaven. Det er planlagt, at de første søer bliver rensede op fra omkring 1. oktober, og det forventes at tage en månedstid at komme alle de udvalgte ansøgninger igennem.

Det vedlagte bilag er et overblikkort over de udvalgte områder for 2018. De røde prikker viser, hvor der er udvalgte ansøgninger, og de sorte tal fortæller hvor mange projekter, der er omkring den røde prik.

Økonomiske konsekvenser

-

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

-

Punkt 6: CO2-regnskab og Klimakommune-indberetning

Bilag

Klimakommuneaftale Bornholms Regionskommune 2008

Klimakommuneindbetning 2018

Nøgledata fra CO2-beregning Bornholm

Kvalitetskontrol

Åbent punkt

6 CO₂-regnskab og Klimakommune-indberetning

00.17.00P27-0012

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Klima- og Bæredygtighedsudvalget	17-09-2018	8	
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	6	

Hvem beslutter

Klima- og Bæredygtighedsudvalget orienteres
Natur- og Miljøudvalget orienteres
Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget orienteres
Kommunalbestyrelsen orienteres

Resumé

Orientering om udledning af drivhusgasser for hele Bornholm og for kommunen som virksomhed.

Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller,

- At orienteringen tages til efterretning

Klima- og Bæredygtighedsudvalget d. 17. september 2018:
Taget til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:
Orientering taget til efterretning.

Sagsfremstilling

Bornholms Regionskommune tiltrådte i 2008 aftalen om klimakommuner, hvori kommunerne forpligter sig til at monitorere og nedbringe udledningen af drivhusgasser. Aftalen er bilagt. Klimakommuneaftalen indebærer, at kommunen skal beregne udledningen af CO₂ både for kommunal ejendom og for kommunen som geografisk område.

Udledningen skal nedbringes med mindst 3% pr. år for den kommunale ejendom, og med mindst 5% hvert andet år for kommunen som helhed. Dette rapporteres en gang om året til Danmarks Naturfredningsforening, som samordner data for alle klimakommunerne.

Årets indberetning er bilagt, som afsendt 26. juni 2018.

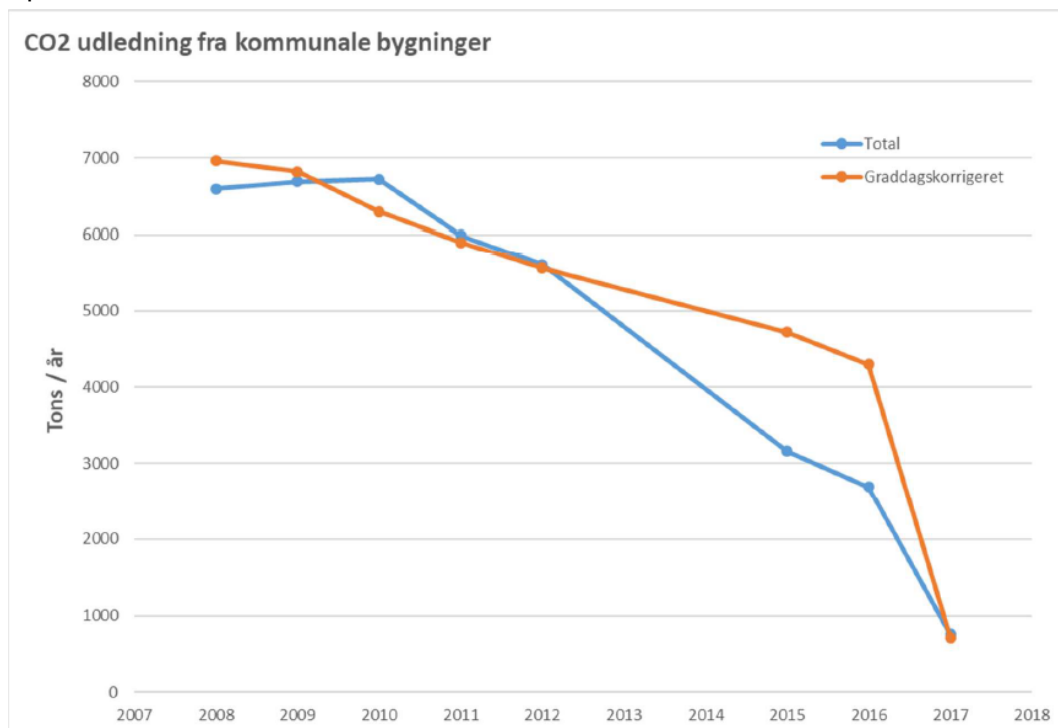
Resultater i hovedtræk, og supplerende oplysninger

Kommunal ejendom

Figuren nedenfor viser udledningen af CO₂ af fossil oprindelse fra kommunale bygninger. Som det fremgår, er der sket et jævnt fald i udledningen og et særligt stort fald fra 2016 til 2017.

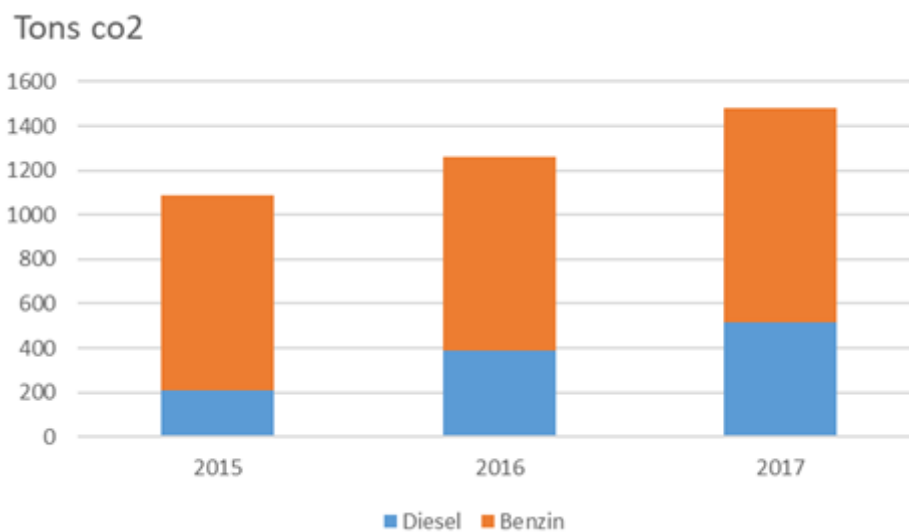
Energiforbruget i de kommunale bygninger er faldet jævnt i takt med, at den ikke-fossile energiproduktion har vundet frem på Bornholm, og ved at kommunen har valgt disse i det omfang, det var muligt.

Det store fald fra 2016 til 2017 skyldes yderligere, at den oplyste CO₂-emission pr. kWh el er faldet fra 0,577 til 0,134 kg CO₂ pr. kWh. Dette er dels på grund af en højere lokal produktion fra vindmøller og solceller, dels på grund af en lavere andel af fossilt produceret energi i den el, der importeres fra det nationale elnet.

Data for 2013 og 2014 kan ikke tilvejebringes.

Udledningen fra kommunal transport beregnes fra tankningsdata for kommunalt ejede køretøjer, samt oplysning om erhvervskørsel i egen bil. Udledningen for 2017 var 1.598 tons. Udledningen for de seneste tre år ses nedenfor. Før 2015 blev opgørelsen udført på en anden måde, og tallene er derfor ikke sammenlignelige.

Omfanget af kommunal kørsel er varierende, og er især afhængig af behovet for snerydning og glatførebekæmpelse. Busdrift indgår ikke i beregningen. Kommunal kørsel foregår effektivt med gps og flådestyring, og den stigende udledning reflekterer blot, at der er kørt mere.

Omfanget af kørslen kan næppe nedsættes, uden at det påvirker serviceniveauet for vigtige opgaver, og et fald i CO₂-udledning vil derfor kræve en konvertering til andet end benzindrevne køretøjer, f.eks. elbiler. Der er pt. 19 kommunale elbiler ud af en flåde på mange hundrede køretøjer. Effekten af elbilerne er dermed ikke synlig i regnskabet, da den forsvinder i den naturlige variation mellem årene.

Tunge dieseldrevne køretøjer kan ikke konverteres til el med den nuværende teknologi, men brint og biogas er teoretiske muligheder.

Man må dog holde sig for øje, at udledningen fra kommunale køretøjer kun udgør ca. 1 % af den samlede udledning fra transportområdet.

Hele Bornholm

Udledningen for hele kommunen følger Energistyrelsens Energi- og CO₂-regnskab, den såkaldte CO₂-beregner. Beregningen udføres af Staten og baserer sig på forsynings-selskabernes indberetninger af energiforbrug til BBR, samt af andre registre, såsom CVR-registeret.

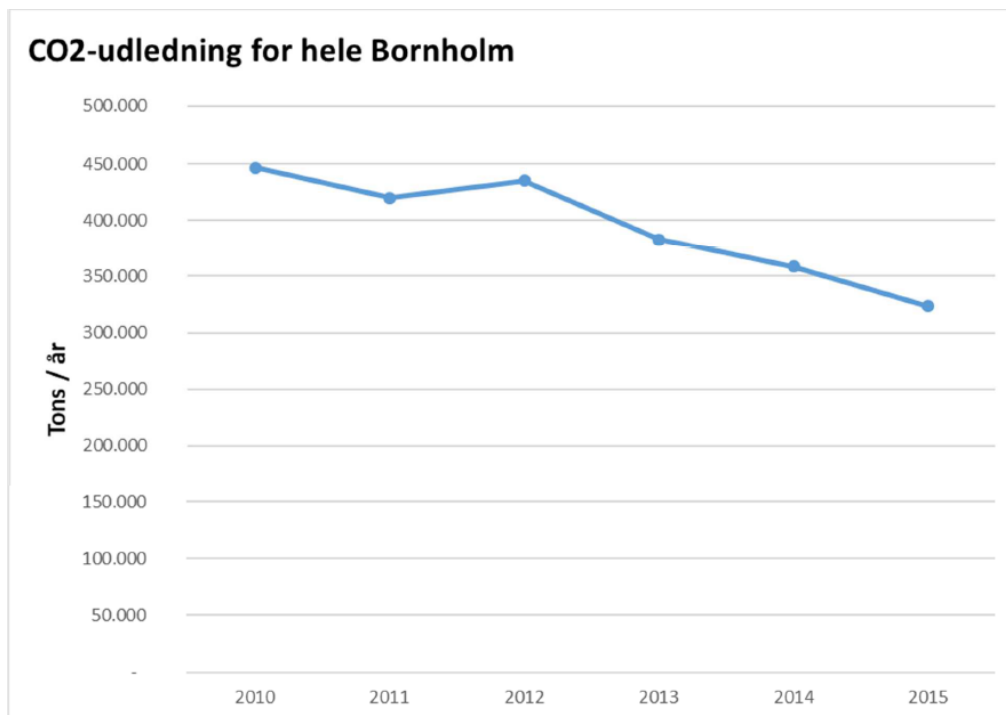
Statens Energiregnskab kan ses i dette link.

<https://spareenergi.dk/offentlig/vaerktoejer/energi-og-co2-regnskab/bornholm?year=2015§or=energy>

Her kan man få oplysning om Bornholms udledning gennem årene, se udledning opdelt på forskellige sektorer og sammenligne med andre kommuner.

Udtræk af nøgletal fra CO₂-beregneren er endvidere bilagt.

Den samlede udledning for hele Bornholm ses nedenfor:

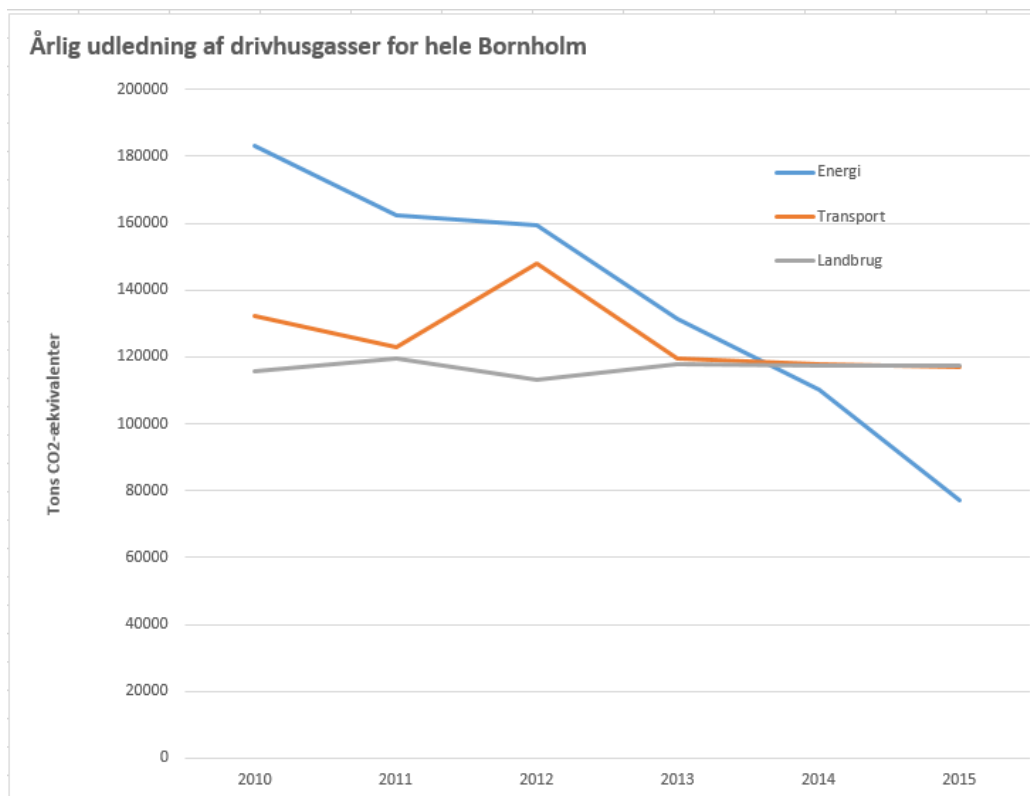
År	Tons CO ₂
2010	446.348
2011	419.983
2012	434.837
2013	382.920
2014	358.591
2015	323.266

Data for 2016 og 2017 er endnu ikke færdigberegnet ved Energistyrelsen.

I CO₂- beregningen benyttes de faktiske tal for brug af fossile brændsler og en modelberegning af landbrugets bidrag i form af metan og lattergas, omregnet til CO₂-ækvivalenter.

Figuren neden for viser CO₂ -beregnerens resultater opdelt på energi (dvs. udledning fra bygninger og virksomheder), transport og landbrug.

Der er et stort fald i udledningen fra bygningers og virksomheders varme og elforbrug, mens udledningen fra landbrug og transport er ret konstant.

Kvalitetsvurdering og opfølgning

Bornholms Regionskommune har tidligere indberettet samlet udledning for 2013 og 2015. Dette blev beregnet med Bright Green Test Island modellen, som kun håndterer CO₂ af fossil oprindelse.

Til sammenligning og validering er der derfor udført en beregning af samlet udledning fra CO₂-beregneren, fraregnet landbrugsbidraget, og dette er sammenlignet med resultaterne fra BGTI-modellen, se bilagte figur.

Det fremgår, at man når frem til næsten de samme tal. Dette kvalitetssikrer både BGTI-modellen og CO₂-beregneren, hvad angår beregningen af el/varme-energiens og transportens betydning.

BGTI-modellen er et særdeles avanceret stykke værktøj, som kan simulere udledning ved forskellige strategier, f.eks. flere eller færre vindmøller, eller andre vejrforhold. Det er dog for kostbart at kalibrere modellen blot for at beregne et enkelt tal om året. Her er CO₂-beregneren langt bedre egnet.

Ulempen ved CO₂-beregneren er, at man ikke kan få præcise oplysninger om, hvordan man er nået frem til tallene. På beregnerens hjemmeside ([LINK](#)) kan man få overordnet oplysning om, at landbrugets udledning modelberegnes ud fra viden om arten og størrelsen af landbrugsbedrifterne, men det fremgår ikke, hvordan det udføres i detaljer. Det må dog formodes, at beregningen sker ud fra ret forenkede og generelle antagelser.

Det er dermed ikke muligt at kvalitetssikre data for landbrugets udledning, og resultatet må tages med forbehold.

Samtidig kan det være vanskeligt at gennemskue, hvad der kan gøres for at nedbringe udslippet af metan og lattergas. Det eneste givne ud fra regnskabet er at øge mængden af forgasning af gylle, idet dette modregnes i landbrugsbidraget.

CO₂- beregneren angiver endvidere, at udledningen fra busdrift på Bornholm i 2015 er 3.316 tons, hvilket er 2,8 % af det samlede transportbidrag på 117.138 tons. Udledningen fra kommunale køretøjer var til sammenligning 1.087 tons i 2015, ca. 1 %.

Økonomiske konsekvenser

-

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

-

Punkt 7: Indstilling til Danmarks Naturkanon

Åbent punkt

7 Indstilling til Danmarks Naturkanon

04.00.00A00-0002

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	7	

Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget orienteres

Resumé

Natur- og Miljøudvalget har ved mødet den 4. september 2018 givet Natur og Miljø mandat til at indberette lokationer, der skal være del af Danmarks Naturkanon. Natur og Miljø har valgt at inddrage Grønt Dialogforum i processen. Der er frist for indstillinger til Danmarks Naturkanon den 22. september 2018.

Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller:

- At orienteringen tages til efterretning

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

Orientering taget til efterretning.

Sagsfremstilling

Danmarks Naturkanon vil indeholde 15 steder i Danmark, hvor naturen er noget helt særligt, og som samtidig er en oplevelse at besøge.

Kriterier for nominering og udvælgelse er:

- Den enkelte lokalitet skal have en smuk natur og noget særligt, der er værd at besøge.
- Lokaliteten skal have en væsentlig biologisk, geologisk eller landskabelig værdi.
- Der skal være offentlig adgang til hele lokaliteten eller til væsentlige steder inden for den.
- Der skal være mindst én specifik geografisk lokalitet som nemt kan formidles og være en naturlig indgang for dem, der vil besøge naturområdet.

Fristen for indstillinger til Danmarks Naturkanon er 22. september 2018.

For at kvalificere processen og sikre en bredde omkring udvælgelsen har Natur og Miljø valgt at involvere Grønt Dialogforum som er et netværk af virksomheder og interesseorganisationer på Bornholm, der beskæftiger sig med miljørelaterede emner.

Medlemmerne er på møde mandag den 10. september 2018 blevet præsenteret for disse kriterier og opfordret til at indsende deres anbefalinger til Natur og Miljø senest mandag den 17. september 2018, så disse kan indgå i vurderingen af Bornholms Regionskommunes grundlag for indstilling til Danmarks Naturkanon.

Dagsorden vil blive opdateret i løbet af den 18. september 2018 med indstillingerne til Danmarks Naturkanon fra Bornholms Regionskommune.

Økonomiske konsekvenser

-

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

Natur og Miljø har fra Grønt Dialogforum modtaget en tilbagemelding fra Dansk Naturfredningsforening, der kvalificerer en indstilling af Hammerknuden og Slotslyngen som en sammenhængende lokalitet.

Natur og Miljø har trukket på sin indgående kendskab til den bornholmske natur og vil på baggrund af de 4 ovenstående kriterier indstille følgende 4 lokaliteter på Bornholm til Danmarks Naturkanon:

- Paradisbakkerne
- Ekkodalen
- Hammerknuden & Slotslyngen
- Dueodde

Nedenfor følger en kort motivering af valgene. De endelige indstillinger eftersendes til udvalget pr. e-post til orientering.

Paradisbakkerne

Paradisbakkerne er en skovklædt grundfjeldsknude på Østbornholm. Den rejser sig over det øvrige terræn og er gennemskåret af talrige, smalle sprækkedale med frodig vegetation og mange mindre søer og moser. Det er det største antal og den største tæthed af sprækkedale på Bornholm. Sprækkedalene er særlige interessante geologiske dannelser og indeholder helt særlig natur, med tæt fugtig naturskov i bunden og med åbne tørre klippepartier oppe på kanterne. I Paradisbakkerne findes bl.a. Rokkestenen og andre store vandreblokke.

Der er offentlig adgang og mange afmærkede stier i hele Paradisbakkerne. Der er to større p-pladser med toiletfaciliteter ved de centrale indgange til området.

Ekkodalen

Er Bornholms længste og mest spektakulære sprækkedal, der er et meget markant landskabelement med høje stejle klippesider og åben flad bund hvor der er et langstrakt kig op gennem dalen.

Der er et stort moseområde mod syd med særlig botanik og levesteder for fugle og interessante gamle natur- og skovbevoksninger ovenfor klippesiderne.

Gamleborg med hulveje, stenalderboplads og andre kulturhistorisk interessante steder knytter sig til Ekkodalen.

Der er offentlig adgang til hele område med stier og trappeanlæg så man både kan opleve dalen nedefra og oppefra hvor udsigten over hele syd Bornholm er storslået.

Der findes P-plads med toilet ved Ekkodalens centrale indgang.

Hammerknuden & Slotslyngen

Hele Hammerknuden og mange mindre klipper i området er geologisk set rundklipper, som isen har udformet med svagt skrånende hældning mod nordøst, hvor isen kom fra, og med

stejle vestsider, hvor der var "læ" for isen. Slotslyngen rummer mange mindre sprækkedale og er i det hele taget en fantastisk varieret skov med stort naturskovspræg.

Midt i det hele ligger den imponerende Hammershusklippe med borgen på toppen, hvor der via det nyetablerede besøgscenter er adgang til området.

Dueodde

Er et smukt og stort klit- og strandområde, med klitheder med særlig vegetation og selvgroet sandflugtsskov.

Dueodde strand strækker sig over flere kilometer på begge sider af øens sydspid, med måske verdens fineste sand der fløjter når man går. Da det er så fint har det været brugt i timeglas og til at blive strøet over breve i blækkets tid.

Området er særlig interessant i forhold til trækfugle, der samler sig i stort tal om efteråret.

Der er offentlig adgang til hele området og Fyrtårnet er et centralt vartegn.

Der er flere større p-pladser med toiletfaciliteter og anlagte adgangsramper ned gennem kliterrænet to steder.

Punkt 8: Bright Green Island forankring i samarbejdsaftaler med foreninger og kulturinstitutioner

Åbent punkt

8 Forankring af Bright Green Island i samarbejdsaftaler med foreninger og kulturinstitutioner

24.00.00G01-0242

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Klima- og Bæredygtighedsudvalget	17-09-2018	5	
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	8	

Hvem beslutter

Klima- og Bæredygtighedsudvalget indstiller
Natur- og Miljøudvalget indstiller
Job-, Udviklings- og Fritidsudvalget indstiller
Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller
Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Bornholms lokale foreninger og kulturliv ønskes inddraget i arbejdet med den grønne omstilling under Bright Green Island visionen og de 8 Bornholmermål.

Som led i dette opfordres foreninger og kulturliv til, at formulere egne indsatser inden for Bornholmermålene, i det omfang det er relevant for den enkelte forening, event mv. Dette indskrives som et krav i forbindelse med samarbejdsaftaler mv.

Indstilling og beslutning

Kommunaldirektøren indstiller,

- At der indskrives passus om formulering af tiltag, der understøtter Bright Green Island visionen i samarbejdsaftaler med foreninger og kulturinstitutioner jf. nedenstående oplæg.

Klima- og Bæredygtighedsudvalget den 17. september 2018:

Indstillingen anbefales, idet at det betones, at der er tale om en frivillig tilslutning og ikke et krav for at opnå kommunalt tilskud.

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

Indstillingen anbefales idet udvalget er enige i, at der er tale om en frivillig tilslutning og ikke et krav for at opnå kommunalt tilskud.

Sagsfremstilling

Øens lokale foreninger og kulturliv ønskes inddraget i arbejdet med Bright Green Island visionen og de 8 bornholmermål og opfordres derfor til at medtænke og gennemføre grønne tiltag i relation til bornholmernes hverdag og fritidsliv.

Lokale foreninger og kulturliv anmodes derfor om, at formulere indsatser inden for Bornholmermålene, i det omfang det er relevant for den enkelte forening, event mv.

Konkret ønsker kommunen, at indskrive ovenstående forventning i samarbejdsaftaler med lokale foreninger og kulturinstitutioner, som kommunen yder tilskud til.

Relevante organisationer og institutioner

- Foreninger i kommunalt ejede bygninger
- Selvejende foreninger, som kommunen yder et driftstilskud til
- Tilskud til foreningers kultur- og idrætsbegivenheder mv. via kommunale puljer

Vedr. foreninger i kommunalt ejede bygninger samt selvejende foreninger, som kommunen yder et driftstilskud til

Der indsættes en passus i samarbejdsaftalerne, omkring formulering af eget mål under et eller flere af Bornholmermålene, som er relevant for foreningen. Alternativt udarbejdes allonge til nuværende samarbejdsaftale.

Opfølgning på egne mål skal skrives ind i beretningen ved årsregnskabet. Der udarbejdes samarbejdsaftaler med de foreninger, som BRK ikke har aftaler med i forvejen.

Vedr. Tilskud til foreningers kultur- og idrætsbegivenheder mv. via kommunale puljer

Der indarbejdes et spørgsmål som en del af ansøgningskemaet, så indsats vurderes forlods. Administrationen foretager ingen konkret opfølgning.

Forslag til tekst i samarbejdsaftaler

"Øens visioner for en grøn omstilling af Bornholm udtrykt i Bright Green Island visionen og de 8 bornholmermål skal så vidt muligt afspejles i alle dele af øens virke. Foreningen skal formulere mindst et årligt tiltag under et eller flere af Bornholmermålene, som er relevant for foreningen. Som inspiration til dette henvises til pjecen '10 grønne skridt for foreninger'. Opfølgning på foreningens egne mål skal skrives ind i beretningen ved årsregnskabet".

Som inspirationsmateriale udarbejder administrationen pjecen "10 grønne skridt", der målrettes forenings- og kulturliv/events, og som udleveres sammen med oplæg til samarbejdsaftalerne.

Økonomiske konsekvenser

Ingen.

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

-

Punkt 9: Frivillighedsstrategi, midtvejsevaluering

Bilag

Strategi for frivillighed og partnerskaber 2017-2019

Strategi for frivillighed og partnerskaber 2017-2019

Handleplaner for frivillighed og partnerskaber, KB-beslutning 21-09-2017

Åbent punkt

9 Frivillighedsstrategi, midtvejsevaluering

00.15.00G01-0021

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Klima- og Bæredygtighedsudvalget	27-08-2018	5	
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	9	

Hvem beslutter

Klima- og Bæredygtighedsudvalget indstiller
Social- og Sundhedsudvalget indstiller
Børne- og Skoleudvalget indstiller
Natur- og Miljøudvalget indstiller
Job-, Udvikling- og Fritidsudvalget indstiller
Økonomi-, Erhverv- og Planudvalget indstiller
Kommunalbestyrelsen beslutter

Resumé

Kommunalbestyrelsen vedtog i december 2016 "Strategi for frivillighed og partnerskaber 2017-2019", bestående af en række tværgående indsatser og særlige indsatser på fire udvalgte områder. Formålet er at skabe rammer og forudsætninger for en mere målrettet styrkelse af samspillet mellem de kommunale enheder, frivillige og foreningslivet.

En midtvejsevaluering viser at de fleste tværgående indsatser er gennemført eller delvis gennemført.

På de fire udvalgte områder har de respektive politiske udvalg vedtaget handleplaner, hvor der især på de tre områder har været gennemført en række initiativer.

Indstilling og beslutning

Kommunaldirektøren indstiller,

- At Natur- og Miljøudvalget tager midtvejsevalueringen til efterretning, og herunder være opmærksom på de tilbagestående udfordringer i gennemførelsen af frivillighedsstrategien.

Klima- og Bæredygtighedsudvalget den 27. august 2018

Taget til efterretning.

Social- og Sundhedsudvalget, den 24. september 2018:

Taget til efterretning

Børne- og Skoleudvalget den 25. september 2018

Taget til efterretning

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen vedtog 22. december 2016 "Strategi for frivillighed og partnerskaber 2017-2019", indeholdende en række tværgående indsatser og fire udvalgte områder til en særlig målrettet indsats.

Den 21. september 2017 vedtog Kommunalbestyrelsen handleplaner for hvert af de fire udvalgte områder:

- Den rehabiliterende organisation
- Integration af flygtninge
- En åben og inkluderende folkeskole
- Sunde og grønne lokalsamfund

Det ultimative mål for strategien er at hele (BRK-) organisationen indtænker frivillige og partnerskaber med foreningslivet i opgaveløsninger og udvikling af nye initiativer, hvor det er muligt, og sammen med erhvervslivet, hvor det giver mening.

Hertil er BRK organisationen ikke nået endnu, men de mange aktiviteter som led i strategien har været et stort skridt i denne retning.

Det skal her pointeres at samarbejde mellem kommunen, foreningslivet og frivillige IKKE er af ny dato. Flere kommunale enheder har mange års erfaringer med at samarbejde med foreninger og frivillige, f.eks. indenfor lokalområdeudvikling, aktivitetscentre, kulturlivet mm.

Frivillighedsstrategien har suppleret og styrket dette mangeårige samarbejde på flere områder:

- Det er blevet nemmere og mere attraktivt at være frivillig på Bornholm, herunder med oprettelsen af en frivilligportal, samarbejdet gennem Frivillig Forum Bornholm med nu ca. 25 medlemsorganisationer og én indgang til BRK gennem frivillighedskoordinatoren.
- Det er blevet nemmere og mere attraktivt for kommunale medarbejdere at samarbejde med frivillige, herunder med beskrevne procedurer og vejledninger, kontaktpersoner i forhold til frivillighedsstrategien, øget koordinering mm.
- På flere områder oplever borgerne sammenhæng mellem indsatserne fra fagprofessionelle og frivillige, f.eks. på integrationsområdet.
- Der er skabt flere anledninger til at den frivillige verden og kommunen mødes og samarbejder, f.eks. i forbindelse med Frivillig Fredag/Uge 39 med bl.a. fonds- og foreningsmesse.

Den tværgående indsats

Kontaktpersoner: Alle centre har udpeget en central nøgleperson med ansvar for implementering af frivillighedsstrategien.

Procedurer: Flere institutioner har udarbejdet specifikke procedurer for samarbejdet med frivillige, og netværket har bl.a. fokus på frivillighed med aktiviteter i frivilligugen, uge 39.

Retningslinjer/håndbog: Med udbygningen af kommunens hjemmeside om frivillighed synes der ikke umiddelbart at være et behov for en håndbog. Hjemmesiden gør det muligt til stadighed at udbygge og tilpasse viden og vejledninger mv.

Vidensbank for kommunalt ansatte om frivillighed bliver løbende ajourført af frivillighedskordinator og flyttes til kommunens intranet Dragenettet under 'netværk'

Frivilligcenter: Frivillig Forum Bornholm (FFB) afleverede i juli 2017 en indstilling omkring etablering af et frivilligcenter, på baggrund af oplysninger og erfaringer fra andre af landets kommuner. Forslaget indgik i kommunalbestyrelsens budgetforhandlinger for budget 2018, men førte ikke til afsættelse af midler til etablering af et frivilligcenter.

Kompetenceudvikling: Der er ikke modtaget konkrete ønsker fra kommunens centre og institutioner om kompetenceudvikling af medarbejdere. Der har været afholdt et gratis webinar for kommunalt ansatte med titlen "Styrk samarbejdet med frivillige i offentlige institutioner", og kommunen har gennem Frivillig Forum Bornholm været medarrangør af kompetencekurser til frivillige foreninger.

Rammer og ressourcer: Der er stor søgning efter økonomisk tilskud til foreninger. På hjemmesiden oplyses om puljer og fonde, og henvises til konsulenter i kommunen der kan være behjælpelige med ansøgninger.

Omkring 40 foreninger har via kommunen modtaget gratis login til Schultz Puljeguide, hvor de selv har mulighed for at søge midler blandt ca. 1200 fonde og puljer.

Lokaler: Et samlet notat over lokaler, der kan benyttes af foreninger og frivillige, er under udarbejdelse og ventes klar i løbet af efteråret 2018.

Portal: En frivilligportal www.frivilligbornholm.dk blev taget i brug 1. september 2017. Her kan udbydes frivilligopgaver, annonceres begivenheder, oplyses om udstyr/grej til låns og der arbejdes aktuelt på at få en samlet foreningsoversigt. Portalen ejes af Frivillig Forum Bornholm, der finansierer driften over det årlige driftstilskud fra kommunen.

Handleplaner

Den rehabiliterende organisation

BRK er meldt ind i organisationen i Cykling uden Alder, med adgang til bookingsystem og forsikring af de frivillige.

- Sammen med Cykling uden Alder er afholdt et PR-event i sensommeren 2017, hvor der blev cyklet med rickshaw cykler og beboere fra Domen i Allinge til Is-Kalas i Sandvig t/r
- Et rekrutteringsopslag på Frivilligportalen lægges op umiddelbart efter sommerferien 2018
- Der er et tiltag i støbeskeen i forhold til de lokale medier for at fortælle historien om de gode cykeloplevelser mhp. at rekruttere flere frivillige cykelpiloter
- I forbindelse med "Frivillig Fredag" 28. september 2018 er der planlagt en PR-event ved Aakirkeby-Hallerne, hvor folk kan prøve/se, hvor dejligt det er at cykle en tur med nogen

Gennemførelsen af handleplanen har været forsinket, bl.a. af det store ekstra arbejde, som plejeboligområdet fik i forbindelse med et meget intenst forløb med byggeri af 11 køkkener og iværksættelse af leve-bo miljø med udgangspunkt heri.

Integration af flygtninge

I samarbejde med lokalsamfundet, Byting, borgerforeninger og idrætsforeninger rundt på øen, har integrationsafdelingen afholdt informationsmøder med borgere og nye danskere, hvor der er skabt mange gode relationer, hvilket også opleves ved, og gennem åbne husmøder i de nye borgeres bofællesskaber.

En sidegevinst til integrationsarbejdet er, at der i flere byer er oprettet grupper af kontaktpersoner som både borgere og kommune kan henvende sig til, når der kommer nye beboere til byen og hvis de har spørgsmål til det lokale liv.

De involverede byer er Klemensker, Aakirkeby, Pedersker, Hasle, Nexø og Rønne.

En åben og inkluderende folkeskole

Alle folkeskolerne på Bornholm har i forskellig grad samarbejde med frivillige. De fleste gennem Åben Skole projekter, skoletjenesten og lokale foreninger.

I forbindelse med handleplanen er der i skolelederregi blevet drøftet retningslinjer for samarbejdet med frivillige bl.a. i forhold til information på skoleporten om anvendelsen af frivillige og den fælles indgang FrivilligBornholm.dk. Personalet på skolerne har fået introduceret frivillighedspolitikken og strategien. Derudover er "samarbejdet med frivillige" blevet et tilbagevendende punkt på ledermøderne til gensidig inspiration.

Skolerne arbejder bl.a. med:

- Skoletjenesten Bornholm
- Diverse Åben Skole projekter, herunder egne puljemidler
- Naturvidenskabsfestivalen i uge 39
- Samarbejde med erhvervslivet om First Lego League(FLL)
- Samarbejde med Fonden for Entreprenørskab om bl.a. Edison
- Samarbejde med UU og de erhvervsdrivende om diverse tiltag der understøtter elevernes uddannelsesvalg fx karrierelæring, BUM (Bornholms Uddannelses Messe)
- Lokalt samarbejde med foreninger, erhvervsdrivende, forældreforeninger m.m.
- Samarbejde med frivillige om lokale projekter fx læsemakkerprojektet i Nexø, praktiske opgaver m.m.
- at eleverne af og til deltager som frivillige fx ved at gå Lucia på et plejehjem, pyntning af bibliotekets/byens juletræ m.m.

Det har vist sig svært at rekruttere frivillige i skoletiden, så derfor har fokus primært været på samarbejdet med kulturinstitutioner og de erhvervsdrivende.

Sunde og grønne lokalsamfund

Indsatsen i handleplanen har fokus på at skabe et sted, hvor unge på Nordbornholm kan hænge ud og være aktive i timerne efter skole. Projektet vil involvere unge i 6-9. klasserne, således at de selv er med til at skabe stedet og til at tage ansvar for udviklingen i deres lokalsamfund.

Status: På grund af fraflytning af ansvarlig medarbejder og organisationsændringer efter kommunalvalget er gennemførelsen af denne handleplan blevet forsinket, og vil først blive gennemført efter sommerferien 2018.

Økonomiske konsekvenser

Finansieringen af de konkrete tiltag afholdes inden for budgettet for de respektive politiske udvalg, eller vil blive forsøgt afholdt gennem fundraising.

Supplerende sagsfremstilling og/eller Administrativ tilføjelse

Bilag:

- Strategi for frivillighed og partnerskaber 2017-2019
- Handleplaner for frivillighed og partnerskaber, KB-beslutning 21-09-2017

Punkt 10: Mødeplan 2019

Bilag

Mødeplan 2019

Åbent punkt

10 Mødeplan 2019

00.22.04A26-0005

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	10	

Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget beslutter.

Resumé

Udvalget skal fastsætte tidspunkt for møder i 2019.

Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller,

- a) at mødedatoerne jf. mødeplanen for 2019 tages til efterretning
- b) at mødetidspunkt fastsættes til kl. 14.00

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:
Indstillingen godkendes.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen forventes den 20.9.2018 at godkende mødeplanen for 2019 for kommunalbestyrelsen, Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget og de stående udvalg. Af mødeplanen fremgår det, at Natur- og Miljøudvalget har møder følgende dage i 2019:

- 8. januar
- 5. februar
- 12. marts
- 2. april
- 7. maj
- 4. juni
- 27. august
- 24. september
- 5. november
- 3. december

I henhold til Lov om kommunernes styrelse § 8 stk. 3 kan kommunalbestyrelsen fastsætte regler om varigheden af sine møder. Dette samme kan ØPU og de stående udvalg.

Økonomiske konsekvenser

-

**Supplerende sagsfremstilling og/eller
Administrativ tilføjelse**

-

Punkt 11: Sager til høring i Ældreråd og Handicapråd

Åbent punkt

11 Sager til høring i Ældreråd og Handicapråd

00.01.00P35-0102

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	11	

Indstilling og beslutning

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:
Ingen sager.

Punkt 12: Gensidig orientering

Bilag

Punkt behandlet v/teknik og miljøudvalget

Åbent punkt

12 Gensidig orientering

00.01.00P35-0102

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	25-09-2018	12	

Energirenovering af det kommunale gadebelysningsanlæg basseret på LED teknologi

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:
Orientering modtaget.

Ministerbrev. Afrapportering af de internationale miljømål for Østersøen

Natur- og Miljøudvalget den 25. september 2018:
Administrationen udarbejder ministerbrev.

Punkt 100: Lukket

Punkt 101: Lukket